Ook renovatie kan een ideale stal opleveren

Goed voor de koe én de boer

Volgens bedrijfsadviseurs was de oude stal van de familie Millenaar in Dussen (Noord-Brabant) eigenlijk niet meer geschikt voor renovatie. Toch koos Meeuwis Millenaar voor het opknappen van de oude stal in plaats van nieuwbouw. Het resultaat mag er zijn.

GEESJE ROTGERS

Het bedrijf

FOTO'S: GR

Op het gerenoveerde melkveebedrijf van Meeuwis Millenaar is ruimte voor 73 koeien, inclusief de droogstaande dieren. Omdat de veehouder een deel van zijn tijd buiten de deur wil werken, heeft hij gekozen voor een makkelijke stal. De koeien hebben veel comfort en produceren daardoor gemakkelijk. En de veehouder heeft veel comfort, waardoor hij snel en plezierig kan werken. Kalveropfok vindt op het bedrijf niet plaats.

Meeuwis Millenaar (50) is geen doorsnee melkveehouder. Naast een volwaardig melkveebedrijf, wil hij ook buitenshuis kunnen werken. Millenaar is onder meer regiobestuurder bij FrieslandCampina. En voor de provincie Noord-Brabant is hij veldcoördinator groene en blauwe diensten en nauw betrokken bij verschillende natuurprojecten. De vele activiteiten leidden ertoe dat hij eigenlijk te weinig tijd had voor het melkveebedrijf, geeft Millenaar toe. Bovendien zat de oude stal tjokvol, waardoor het werkplezier verminderde. Het moest anders, en wel op korte termijn. Het bedrijf moest zó worden ingericht dat het werk met minimale arbeid rond te zetten was.

In een nieuwe stal had hij geen trek. "Misschien dat het bedrijf straks wordt overgenomen door een van onze kinderen. Maar dat duurt nog minstens zes jaar. Degene die het bedrijf straks overneemt, moet zélf kunnen kiezen hoe die nieuwe stal eruit moet zien. Bovendien wil ik bij de bedrijfsopvolging financieel niet te zwaar zitten." Daarom werd gekozen voor een goedkopere optie: renovatie.

Bijzondere keuzes

Millenaar besloot een deel van zijn quotum te verkopen om meer ruimte in de stal te krijgen. En om de verbouwing te bekostigen. Hij ging terug van 800.000 naar 630.000 kg melk. In de stal is nu ruimte voor 73 koeien, inclusief de droogstaande dieren (zie tekening voor indeling). Daarvóór zaten er zo'n 90 dieren in.

Voor de ideeën en details van de verbouwing schakelde Millenaar stallenbouwadviseur Nico Vreeburg in van het veterinaire adviesbureau Vetvice. De ligboxen waren krap. Met het weghalen van de dikke zijmuren werd 30 cm gewonnen aan de kopkanten. Een probleem leken de spanten die op een onhandige 4,40 meter van elkaar zaten. Aanvankelijk lagen er steeds vier ligboxen in ieder spantvak, dat werden er nu drie. Ook werd de brede voergang smaller gemaakt.

Het liefst had Millenaar diepstrooiselboxen gehad. "Maar als het inregent, kun je wel raden wie de boxen mag leegscheppen." Daarom koos hij voor een goede kwaliteit koematrassen.

Ook kwam er een melkrobot. De veehouder was in de oude melkstal zo'n 2 tot 2,5 uur kwijt per melkbeurt. "Dat was te veel." Door een aantal boxen weg te halen, werd veel ruimte (5 meter) voor de robot gecreëerd.

Het bedenken van een slimme routing in de bestaande stal was wel een probleem. Stallenbouwadviseur Vreeburg kwam met enkele slimme details. Heel tevreden is Millenaar over de zogenoemde selectiepoort na de robot, die de gemolken koe drie richtingen op kan sturen: of terug de ligboxenstal in, of terug naar het strohok voor de zorgkoeien, of de gang op naar

Op de behandelbox is een liertje gemonteerd. Hiermee kunnen koeien snel en gemakkelijk de box in worden geleid. Het apparaatje voorkomt dat de veehouder zelf tegen de koe moet duwen, wat belastend is voor de rug.

De veehouder koos voor een celgetalmeter op de melkrobot. Na iedere melking gaat er 5 ml melk naar dit 'bedrijfslaboratorium', waar meteen het celgetal wordt vastgesteld. Is die te hoog, dan krijgt Millenaar meteen een seintje op zijn mobiele telefoon.

buiten (deze gang leidt tevens naar de behandelruimte).
Ook de wachtruimte is ideaal. "Als ik uit bed kom, kan ik de koeien die ik moet halen 'opsluiten' in de wachtruimte. De enige weg terug in de stal is langs de melkrobot. Ook aangekochte vaarzen gaan de wachtruimte in, zodat ze eerst langs de robot moeten. De zorgkoeien gaan eveneens via deze wachtruimte naar de robot."

Bijzondere details

Sinds 14 dagen is de melkrobot uitgerust met een celgetalmeter. Zo gauw een koe gemolken is, gaat er 5 ml melk naar het 'robotlaboratorium' waar er contrastvloeistof bij wordt gemengd. Een camera bepaalt vervolgens het exacte celgetal. Wanneer het celgetal verhoogd is, krijgt Millenaar een seintje op zijn mobiele telefoon. "Ik moet er nog mee leren werken en ervaren bij welk celgetal ik een telefoontje wil hebben", zegt de veehouder. Een koe die een verhoogd celgetal heeft, wordt vaker 'door de robot gejaagd' en uitgemolken om het celgetal snel weer omlaag te krijgen. Dat kan een behandeling met antibiotica voorkomen.
Door de aanschaf van de robot waren de twee oude krachtvoerboxen overbodig geworden. Een van de boxen vinden we nu terug in het strohok voor de zorgkoeien. "Hier kan ik vier zakjes speciale brok in kwijt, waardoor de kalfkoeien minder zucht op de uier krijgen." Met een simpel datakabeltje sloot Millenaar de box aan op de stalcomputer.
Opvallend is ook de luxe behandelbox in de behandelruimte. Daarop heeft Millenaar een liertje gemonteerd om de koeien moeiteloos de box in te kunnen trekken. "Ik wil zo gemakkelijk mogelijk kunnen werken, met minimale belasting van de rug."

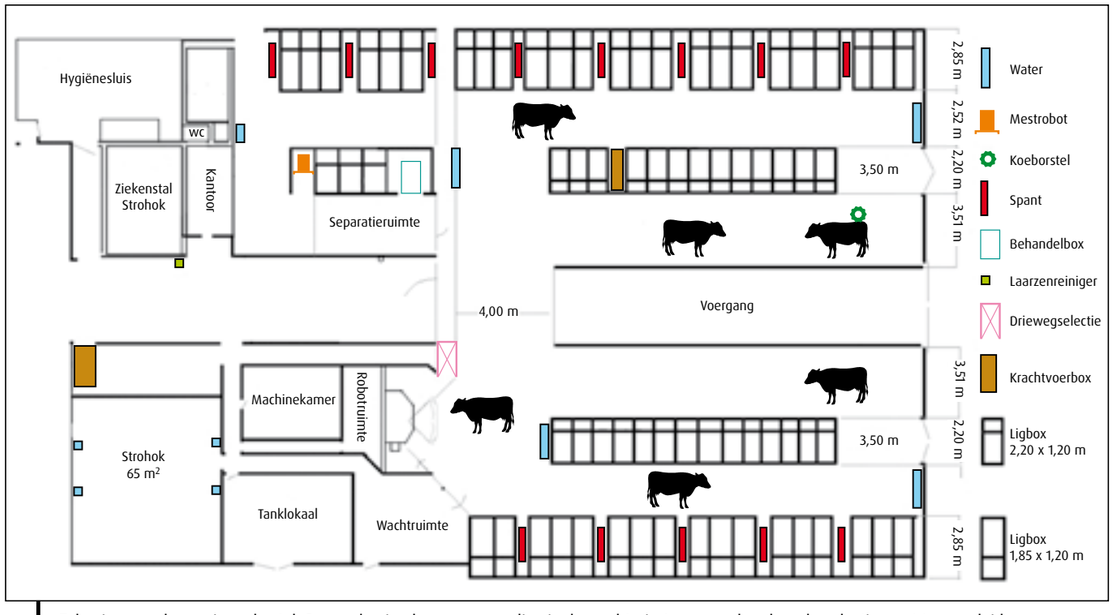

Tekening van de vernieuwde stal. De zorgkoeien lopen een rondje via de wachtruimte en worden door de selectiepoort teruggeleid naar het strohok. De selectiepoort geeft ook doorgang naar buiten (langs de separatieruimte) en naar de ligboxenstal.

Met het wegbreken van de 30 cm dikke spouwmuren aan de zijkant, kwam er meteen al 30 cm extra kopruimte. Ook werden de boxen verbreed. Eerst telde ieder spantvak vier boxen, tegenwoordig zijn dat er drie.

Buitenterrein

De stal werd in 2010 voltooid. Dit jaar wil Millenaar de 'buitenboel' aanpakken. Bij het bedrijf hoort 41 hectare grond, waarvan een 33 hectare grote huiskavel. Nu er minder koeien zijn, is er minder grond nodig voor de voederwinning. Daarom wil de veehouder 8 hectare uittrekken voor de aanleg van akkerranden. "Ik heb veel plezier in natuur- en vogelbeheer, het geeft me levensvreugde."
Rondom de percelen komt een strook van 18 meter breed, waarin mengsels worden gezaaid, speciaal voor vogels. Millenaar wil twee soorten randen aanleggen: graskruiden en graankruiden. In de eerste vinden we soorten als margriet, duizendblad, klaver en verschillende soorten grassen. In de graanrand staan onder meer zomer- en wintertarwe, boekweit, korenbloemen en klaprozen. Voor het akkerrandenbeheer ontvangt de veehouder 18.000 euro aan vergoeding per jaar (SNL-regeling).
Ook wil Millenaar dat de droogstaande koeien meer beweging krijgen. Zij krijgen een speelweide voor de zomer en een wandelpad voor de stalperiode. Het wandelpad is uniek. De koeien gaan via de ene deur naar buiten, wandelen over het U-vormige kavelpad en lopen via een tweede deur weer naar binnen. In het kavelpad liggen sensoren, zodat hij door de zelfrijdende mestrobot schoongehouden kan worden. Het looprondje is verplicht. Om de ligboxen te bereiken, zullen de dieren in beweging moeten komen.

Nu er minder dieren worden gehouden, is er minder grond nodig voor de ruwvoervoorziening. Daarom heeft Millenaar besloten de randen van de percelen (8 hectare in totaal) in te zaaien met grassen- en granenmengsels voor de veldvogels.

Plezier in werk terug

De vernieuwde stal levert de veehouder in vergelijking met voorheen veel tijdwinst op. Hierdoor is er meer gelegenheid voor de diverse activiteiten buitenshuis. Maar bovenal heeft Millenaar weer veel plezier gekregen in zijn bedrijf.